

morókok, láncoló kereskedők, jókabátos vendéglős, rikkanes, szökött tanonc, stb., a legkülönbözőbb alakok vonulnak el előttem s fotografálom a lelküket. *Egy apa jön elém a 3-as teremben s összetett kézzel könyörög, hogy a nála levő kenyérgyűgyet juttassam a gyermekéhez, mert ha nem, éhen hal.* Följegyzem, sirva köszöni. Most meg egy csendes állt elém s az ő különös esetét magyarázza. A rabok lehurrogják Szököm előle a „házimunkások” osztályára, kik őslakói a toloncháznak. Kérdem „Sándor bácsi”-t, hogy jó e itt lenni? Vállat vonogatja: Istenem, hát valahol csak van az ember. Ki a legöregebb lakója e háznak? Öreg csavargó varrogat a sarokban s fölkel büszkén: „*En 1871 óta vagyok itt!*” Megszokta már. Ha kieresztik, megest csak szeret ejti, hogy bekerüljön. Jó itt neki. Nem panaszkodik. Az ablakon kimutat békült mosolyal. Odamegyek és kinézek. A köfalon túl ott a temető . . .

Ezerszázötven rab van a toloncházban. A női betegek száma nagyobb, mint a férfi raboké. *A múltóteremben naponta háromezreszáz ember fordul meg.* Ebben az évben kétezer beteget kezeltek. Az ambuláns betegek száma havonta: ezeröttszáz. *Az a szoba, melyben Kun Béla állt, most a rendőrorvosé, de az a híres, zölddel bevont díván nincs már a helyén, a sarokban.* Lemegyünk innen a fűrészebe, itt fertőtlenítenek mindenkit, aki a vörös házba kerül. *Nagyszerű kazán áll a sarokban, egyszerre százhusz rab ruháját tessék bele s mire megfürdenek, a ruha már meg is száradt.* Olvassuk az egyik szoba falán: „*It volt Dénes Nusi 1920 IV. h. 10 napra.*” Megörökitette szegény a nevét . . . Tulfelől a rabnők épen mosogatlak, a sarokban hallgatag asszonycsoport ül s rengeteg krumplit hámoz. Ez lesz a holnapi ebéd. Itt jó meleg van. A központi fűtés kazánházát és csőhálózatát is megtekintjük, most pedig fölme gyünk a *politikai foglyok* osztályára, hol a többek közt lát nevezetes rab is vendégszerepel . . .

Szép, fiatal lány néz ki a rácson: próbakis-

asszony volt egy előkelő szalonban s kommunistának bélyegezték, pedig „ártatlan.” A főnöke esukatta le, de ma kiszabadult! Társnői örülnek. A börtön szolidaritása. A másik nő sztrájk miatt került be a kispesti gyárból. A harmadik írógép műszeresznő, bevallja, hogy bizony a Kommünbe keveredett; internálni fogják. Apró cellák következnek. *Két hajóskapitány csempészség miatt kanalazza a kelkáposztát.* Egy udvarias kereskedő bevallja, hogy „csakis árdrágítás miatt” ül. Ügyvédet látok. A kommün hive volt. A folyosó végén ciszterna-szerű hely van. *Ott ül lent a kosarán dr Landler Ernő az elvtársai között.* A lapok eleget foglalkoztat vele. Lemegyünk s kiméri udvariassággal fogad. Elegáns ur. Két felöltő van rajta, az egyik vastag, esikos felöltő a lábát takarja be és át van kötve a derekán. A fogoly ur jó szíjben van. Bedeklődünk a helyzete iránt, de előkelően hívós és zárkózott; *a magába szállt ember benyomását kelti, noha bizonyos vérianus határozottsággal beszél.* Elmondja, hogy fölmentették, *de ő maga kérte, hogy internálják.* Mi a kívánsága? Elutasítón int. Semmi . . .

Bartha Abelt keressük föl ezután, a szegedi kormány volt belügyminiszterét. A felügyelő előre figyelmeztet, hogy a szegedi miniszter „nagyon mérges” ember. A cellájába lépünk. Elég jó kis szoba. Egymaga lakik benne. Pirosstakarós ágya van. Ott ül az asztalánál és cigarettázik, ránk néz s fölugrik udvariasan, de ingerülten. Vagy öt másodpercig farkasszemet nézünk, közben jól szemügyre veszem. Szakálla ápolit. Öltözete: francia sárgacipő szürke beálltel, magas sárga harisnya s

acélszürke, finom vadászuha. Elegáns ember. Mondom, hogy ki vagyok s kérdelem, hogy mi üzeni valója van a nyilvánosságnak? Indulatba tör. „*Az én nevemhez fűződik a nemzet megújodása, hiába akarják elcsúszasztani!*” Főlháborodva szűdja a destruktív elemeket. „*Rab vagyok, elvették a szabadságomat! Képzélje, hogyan érzem magamat . . .*” Hangsúlyozza, hogy fölmen'etiek. — Kollégám megjegyzi: *igen, csak hogy visszavonulak a följelentési.* Vita'kozni kezdünk. A szegedi miniszter keserűen tiltakozik. *Politikai üldözöt'nek tekinti magát,* pedig mennyit szenvedett a magyarságért! „*Beteg vagyok, hat hétig idegkimerül'ségben szenvedtem a kommün után és ez a hála!*” De hála sem kell neki, csak — *szabadság . . .*

Szabadság! Te színes álma a rabelkeknek, mikor jön el a te országod? Áll a vörös ház, sőhajos ablakaival zordan áll az ősi verőfényben . . .

Lázár István.